Eduskunnan talousvaliokunnalle aiheesta hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2023

Aki Kangasharju, Tero Kuusi

Talousvaliokunta, 13.10.2022

Talousarvioesityksen näkymän vertailu Etlan ennusteeseen

Arvio suhdannetilanteesta on samansuuntainen Etlan ennusteen kanssa. Suomen bkt:n ennustamme kasvavan 2,0 prosenttia tänä vuonna ja -0,1 prosenttia ensi vuonna. Vuoden 2024 talouskasvuksi ennustamme 1,7 prosenttia.

- **Talousarvioesityksessä ennustetaan suhdanteen heikentymistä loppuvuonna 2022. Kasvun arvioidaan olevan vuodelle 2022 1,7 prosenttia ja vuodelle 2023 0,5 prosenttia.**

Kuluvan vuoden työttömyysasteeksi ennustamme 6,7 prosenttia, ensi vuodelle 6,8 prosenttia. Työllisyysaste nousee tänä vuonna 73,7 prosenttiin ja vuoteen 2023 mennessä 73,8 prosenttiin.

- **Arviot ovat varsin lähellä talousarvioesityksen ennustetta.**

Vuonna 2022 julkistalous on parantunut koronasta elpyneen kysynnän ansiosta. Etlan ennusteessa julkistalous on alijäämäinen tänä vuonna 1,1 % bkt:sta ja vuodelle 2022 ennustamme 1,8 % alijäämää suhteessa bkt:hen.

- **Talousarvioesityksessä alijäämän ennustetaan olevan vuonna 2022 1,4 % ja vuonna 2023 2,2 % bruttokansantuotteesta.**

Etlan luvuilla julkisen velan bkt-suhde vähenee hieman tänä vuonna mutta kasvaa jälleen 71,7 prosenttiin vuonna 2023. Hallituksen toimet eivät ole riittäviä julkisen velan bkt-suhteen vakauttamiseksi.

Finanssipolitiikka on kroonisesti alijäämäistä

Suhdannekorjatut julkisen talouden rakenteellisen rahoitusaseman luvut, ovat esityksessä vuoden 2022 osalta -1,0 prosenttia ja vuodelle 2023 -1,5 prosenttia potentiaalisen tuotannon arvosta.

- **Etlan ennusteessa rakenteellinen alijäämä kehittyy hieman suotuisammin, mutta alijäämän kehitys on sitkeästi heikkoa (2022 -0,75 ja 2023 -1 prosenttia). Julkistalouden alijäämäisyys on kroonistunut.**

Koko kansantalouden puskureita ja tasapainoa mittaava vaihtotase on ollut pakkasella 2010-luvun alusta alkaen, koronan tuomaa poikkeusaikaa lukuun ottamatta. Julkisen talouden alijäämä alkoi jo finanssikriisistä.

- **Inflaatio, taantuma, panostukset turvallisuuteen, vihreät investoinnit sekä ikääntyminen ovat kaikki heikentämässä julkista taloutta, joten velkaantumiselle ei ole loppua näkyvissä.**
- **Usein toistuvat kriisit vaikeuttavat suunnanmuutosta lyhyellä aikavälillä. Kriisit eivät kuitenkaan saisi lopettaa uuden suunnan hakemista tai antaa tekosyytä lisätä menoja kriisien varjolla.**

Elvyttämisvara

Ennustamme Etlan ennusteessa syksylle ja talvelle lievää taantumaa, mikä ei edellytä varsinaista kysyntäelvytystä näissä inflaatio- ja työllisyysoloissa.

- Elvytyksen aika on vasta, jos talous sukeltaa voimakkaasti. Ensi vuoden budjetissa kuitenkin luvataan laaja-alaista tukea ilman uusia säästökohteita, joten budjetista muodostuu elvyttävä ja kotikutoista inflaatiota vahvistava.
- Lisävelkaa otetaan sähkökriisin vuoksi 2 miljardia euroa, eikä lisäpanostusten vastapainoksi tehdä yhtään priorisointia tai leikkausta.

Energiakriisin vuoksi tehtävät tukitoimet ovat sinällään perusteltuja ja kansakunnan yhteenkuuluvuutta lisäävä, joskin yksityiskohdissa on aina parantamisen varaa.

- Budjetissa kotitalouksien tuki olisi pitänyt tehdä voimakkaammin tulotuen eikä hintoihin vaikuttamisen kautta. Hintojen kohoaminen ohjaa säästämään, joten hintojen tulisi antaa nousta.
- Tukitoimista olisi myös pitänyt tehdä voimakkaammin ehdollisia rakentamalla enemmän raja-arvoja niin, että tuet toteutetaan vasta niiden ylityttyä.
- Samalla sähkön saatavuuden varmistamiseen on hyvä varautua. Myös eurooppalaisen hintakattomekanismin onnistunut parantaminen hillitsisi hintojen nousua.

Rakennepolitiikasta

Talousarvio sisältää joitakin hyviä elementtejä Suomen kestävän kasvupohjan rakentamiseen.

- yhteinen visio tuoreen T&K-panosten lisäämisestä 4 prosenttiin bruttokansantuotteesta vuoteen 2030 mennessä.
- Myös vihreä siirtymä on täydessä käynnissä, joskin viimekeväinen uusi tieto hiilinielujen vähäisyydestä edellyttää lisää toimia.

Sen sijaan sosiaaliturvan uudistaminen on jäädytetty lukuisiin selvityksiin ilman selkeää näkymää tulevaisuudenkuvasta.

Lisäksi tarvitaan panostuksia osaamiseen ja maahanmuuttoon.

- Panostukset osaamiseen on yleisesti hyväksytty, mutta käytännön toimet ovat olleet tempoilevia. Tämä hallitus on onneksi panostuksia lisännyt. Näkemykset maahanmuuton tarpeellisuudesta eriävät ja toimet sen edistämiseksi ovat ontuneet.

Suomelta puuttuu myös tiekartta tilanteeseen, jossa talouskasvu ei ole riittävän nopeaa. Valtiovarainministeriö on onneksi valmistelemassa menokartoitusta, mutta siitä on vielä pitkä matka priorisointeihin.

Ilman kokonaisvaltaista visiota tulevasta Suomen velkaantuminen jatkuu.

Finanssipolitiikan säännöt

Koronaviruksen iskemisen jälkeen finanssipolitiikan säännöt ovat jääneet päätöksenteossa taka-alalle.

- **On perusteltua sanoa, että nykysäännöt EU:ssa ovat epäonnistuneet finanssipolitiikan ohjaamisessa.**
- **Myös kotimaiset säännöt ovat joustaneet. Marinin hallituksen kesken hallituskauden päättämä menokehyksen korotus vaikutti vahvasti menettelyn uskottavuuteen.**
- **Ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2004 kehyssääntöä rikottiin, kun hallitus vuonna 2021 päätti nostaa menorajaa vuosille 2022 ja 2023. Monissa muissa maissa, kuten Ruotsissa, kehykseen ollaan palaamassa vuonna 2023.**

Kehysuudistukset

ETLA:n johtama kehysarviointi on vielä kesken. Pohdinnan aiheita:

- **Tulevan hallituksen on tarkkaan määritettävä, millä ehdoin poikkeamia kehykseen voidaan tehdä.**
- **Lisäksi kehyksen ulkopuolelle on siirretty joitakin sellaisia menoja, kuten vihreän siirtymän rahoitusta ja energian hinnan nousun kompensointia, jotka voitaisiin katsoa myös kuuluvaksi menokehyksen piiriin**
- **Nykyisellään kehykselle ei ole osoitettu selkeitä kansallisia pitkän aikavälin finanssipoliittisia tavoitteita (kuten velkatavoitteita).**
- **Kehyksen ja EU-sääntöjen keskipitkän aikavälin tavoitteiden yhteyttä olisi hyvä vahvistaa**
- **Uudistetuissa EU-säännöissä tulisi nostaa pitkän aikavälin velkakestävyystavoite selkeämmin esiin ja toteuttaa sen valvonta tehokkaammilla lyhyen aikavälin mittareilla, erityisesti EU:n menosäännöllä.**

Etla Economic Research

+358 (09) 609 900
www.etla.fi
firstname.lastname@etla.fi

Arkadiankatu 23 B
00100 Helsinki